

KUNGL KRIGSVETENSKAPS-
AKADEMIENS
Handlingar och Tidskrift

Bihäfte

Att leda markoperationer

*Mikael Weissmann och Daniel
Rydberg*

WWW.KKRVA.SE

Att leda markoperationer

av Mikael Weissmann och Daniel Rydberg

Résumé

This volume contains six essays with a focus on how to conduct and lead ground operations. The essays are written by officers of the Swedish Higher Joint Command and Staff Programme. The contributions in the volume all have a focus on ground operations and tactics, but also cover a wide range of questions selected by the contributors themselves. The texts are written in conjunction with a field exercise [fältövning] to the Ardennes, where we put focus on the interplay between theory and practice. The course itself is part of the Program's tactical profile. This profile aims to facilitate combining scientific foundations and the proven experience of the military profession. The profile is intended to provide a holistic and professionally-oriented, in-depth understanding of the tactical level.

I DETTA BIHÄFTE återfinns sex essäer på temat ledning av markoperationer. Dessa är skrivna av de officerare som deltog på det högre officersprogrammets (HOP) valbara kurs ”Markoperationer” under vårterminen 2019.¹ I samband med denna kurs genomförande fick deltagarna skriva essäer inom det övergripande temat ”offensivt/defensivt tänkande, människan och manövern”. Ett urval av dessa essäer återfinns i detta bihäfte.

Bidragen i volymen har alla en marktaktisk inriktning, men utöver detta täcker texterna ett brett spektrum av frågeställningar. Denna bredd syftar till att skapa möjlighet för författarna att individuellt profilera sig mot en marktaktiskt inriktad del av krigsvetenskapen som de finner intressant och viktig. Vi hoppas att just den frihet som givits författarna gör att du som läsare ska kunna hitta guldkorn inom dina intresseområden. Vi hoppas även att du ska få möjlighet att lära dig om nya områden, och stimuleras att lära dig om saker du inte tidigare är så insatt i kring olika aspekter av marktaktik.

Texternas tillkomst

Texterna är skrivna i samband med en fältövning till Ardennerna. Genomförandemålet är att deltagarna inledningsvis tilldelades ett tema som de med kursens lärandemålen som ram skulle analysera och med dessa som utgångspunkt utarbeta en text. Deltagarna skulle före avresan till Ardennerna med stöd av kurslitteraturen reflektera över sitt tema, analysera given uppgift och författa ett PM med framtagna seminariefrågor. Därefter med dessa som stöd skulle de leda ett seminarium och med stöd av sina kollegor utveckla sina tankar kring det valda temat. Därefter skulle de studerande fördjupa sina tankar och med stöd av det historiska fallet ytterligare förstärka sina resonemang där militärteoretiska perspektiv och begrepp analyserades i en historisk kontext. Detta gjordes ånyo genom framtagandet av fördjupade seminariefrågor som behandlades på plats vid genomförandet av fältövningen tillsammans med en beskrivning och analys

av det historiska skeendet. Slutligen skulle de egna tankarna med stöd av litteraturen, de diskussioner som förts under de olika seminarierna, samt de upplevelser och erfarenheter som inhämtats på plats under fältövningen, föras samman i en text, vilket återfinns i detta bihäfte.

Aktuell fallstudie i form av en fältövning, förtjänar några ord. Fältövningen har sitt ursprung i Marksektionens studier av militärteori 1998/99. Sektionen sökte då efter operationer som ej längre var hemligstämplade och som var väl genomforskade. Det skulle även gälla en situation där båda parter var mobiliserade och hade tämligen likartad numerär. Valet föll på västfronten maj/juni 1940. Efter studier på plats av hela Marksektionen avdelades överstelöjtnant Arne Baudin att utveckla detta till en fältövning för markoperativ utbildning av högre officerare.²

Fältövningen genomfördes första gången i maj år 2000, exakt 60 år efter operationen i väst 1940. Bärvägen var redan från början; ”Med armékåren i centrum, ska båda parter behandlas från striden till politiken, och alla deltagare har ett personligt ansvar att aktivt bidra med sin del till helheten”. Vidare har kontinuiteten värnats genom en form av mentorskap mellan avgående och pågående seminarieledare. Variationerna har främst erhållits genom att varje år bearbeta nya former av frågeställningar.

Seminarieledare de första åren var överstelöjtnanterna Arne Baudin och Anders Cedergren samt Ove Tirud. Därefter överstelöjtnanterna Arne Baudin och Peter Ahlström fram till 2010. Överstelöjtnant Peter Ahlström fortsatte leda men nu samman med överstelöjtnant Ulf Högström fram till 2018. 2019 tog överstelöjtnant Daniel Rydberg över som kursansvarig och genomförde då övningen tillsammans med docent Mikael Weissmann,

överstelöjtnanterna Anders Eriksson och Hans-Magnus Uhrwing.

Under denna fältövning studeras 1900-talets mest omtalade fälttåg ur ett krigskonstperspektiv, nämligen Tysklands snabba och effektiva militära seger över de allierade i maj 1940. Detta i syfte att med historien som grund dra slutsatser med bäring på dagens och framtidens svenska krigskonst.³ Utöver att studera majoffensiven 1940 besöker man även Verdun under en dag för att studera och reflektera kring vad som hände under slaget vid Verdun 1916.⁴ Här läggs fokus särskilt på att reflektera kring samhälleliga och etiska frågor rörande användningen av markstridskrafter i krig.

Övningen ska dessutom ligga till grund för att skapa ett personligt intresse för vidare fördjupning inom militärteori och praktisk tillämpning på övningar/slagfält. Detta syftar till att var och en aktivt ska kunna bidra till utvecklingen av Försvarsmakten, av utbildningen vid FHS och utvecklingen vid Försvarsmaktens skolor. Det sista är också en central anledning till varför detta bihäfte har kommit till.

Kursen Ledning av markoperationer

Kursen Ledning av markoperationer är en del av det högre officersprogrammets taktiska profil, vilken syftar till att ge de studerande goda förutsättningar att kombinera vetenskaplig grund och beläsenhet med den beprövade erfarenhet som den militära professionen har. Profilen ska ge en helhetsbaserad och professionsinriktad fördjupning om taktisk nivå, alternativt en breddning genom studium av taktisk nivå i kontexten av exempelvis militärt teknikutnyttjande, ledning eller logistik. Den taktiska profileringen fokuserar på att utveckla den studerandes förmåga

att utöva ledning (planering, genomförande, uppföljning och utveckling) på taktisk nivå samt förstå egen och övriga arenors förmågor inom ramen för egen verksamhet men även en gemensam operation.

Kursen har ett tydligt fokus på den militära professionen och det hantverk som medföljer i rollen som officer på högre nivå. Huvuddelen av kurserna på programmet har en teoretisk tyngdpunkt men här sker en tydlig sammanvävning mellan det teoretiska och praktiken. Med anledning av att taktikutbildningen vid officersutbildningen minskat i omfattning utgör kursen ett viktigt inslag i den enskildes möjligheter att fortsätta utvecklas som taktiker. Kursen består av en teoretiskt inriktad del där undervisningen sker i form av föreläsningar, självstudier och seminarier, samt en tillämpad del där undervisningen sker i form av en fältövning, scenariobaserat applikatoriskt exempel (applex) och krigsspel. Dessa delar integreras parallellt under kursen för att skapa ett växelspel mellan teori och praktik i syfte att skapa progression och ökad inläring.

Det övergripande temat för kursen är fördjupning i ledning i dess olika aspekter. Kursen hanterar nutiden med dagens organisation, förmågor och taktik men även framtidsinriktat mot utvecklingen av Försvarsmakten och armén.

Kursen är valbar, och fokus läggs på att syntetisera markstridens komplexitet inom ramen för gemensamma operationer både genom teoretiska studier, applikatoriska exempel, fältövningar, krigsspel och fallstudier.

Kursens främsta syfte är att den studerande ska förvärva avancerade teoretiska markoperativa kunskaper förankrade i krigsvetenskapen och i den beprövade erfarenheten. Vidare att erhålla en fördjupad insikt i yrkets komplexitet genom att förberedas för att kunna tjänstgöra i kvalificerade chefs- och stabsbefattningar.

Bihäftets upplägg

Bihäftet består utöver inledningen av sammanlagt sex essäer. I den första essän med titeln ”Uppdragstaktiken dragen till sin spets: Var går gränsen för svensk tillämpning av uppdragstaktik?” tar major Klas Åkesson sig an begreppet *uppdragstaktik* och *människans* roll i att få *effekt i tid och rum*. Essän tar sin utgångspunkt i händelser under fälttåget 1940 och analys av uppdragstaktikens tillämpning och hur den skulle kunna tillämpas i svenska armén idag och i framtiden utifrån frågeställningen var går gränsen för svensk tillämpning av uppdragstaktik? Därefter följer essän ”Teknologiska systems inverkan på taktiken” av major Alicia Alkert. Denna essä illustrerar hur vi kan riskera att fastna och förlora den mänskliga aspekten av krigföring och taktik och författaren argumenterar för att det är enbart genom mänskligt tänkande och handlande som vi kan värdera, omvärdera och återta ett initiativ.

Den tredje essän fokuserar på begreppet flexibilitet. I denna essä med titeln ”Konceptuell och kognitiv flexibilitet: Vad krävs av svenska officerare för att vi ska kunna återhämta oss från överraskning?” analyserar major Jan-Åke Andersson det militärteoretiska begreppet *flexibilitet* med fokus på kompetenta officerare och förband i kontexten *avvärningsstrid* mot en *okänd motståndare* med syfte att försöka svara på vilken *konceptuell, doktrinär, kognitiv och ledningsflexibilitet* som finns i Sverige idag och hur dessa delar bör utvecklas för att svenska officerare ska kunna återhämta sig från överraskning.

Den fjärde essän har titeln ”Att följa vattnets väg är att följa chefens avsikt”. I denna undersöker major Marcus Rosened om den svenska målbilden är att förstå som en uppgift eller en avsikt som lägger fokus på försvaret av Sverige. Därefter följer essän ”Flexibel

avvärjningsstrid mot en okänd motståndare”, där major Frans von Fieandt studerar de belgiska och franska erfarenheterna i Ardennerna för att besvara frågan om hur kan vi i Sverige skapa förutsättningar för flexibilitet i en avvärjningsstrid mot en okänd motståndare. Bihäftet avslutas med en text av major Mona Bäck med titeln ”Kulminerar moralen?” I denna tar hon sig an frågan om hur moralen påverkar kulmination för förband på taktisk nivå.

Mikael Weissmann är docent i krigsvetenskap, forskningsföreträdare och stf chef Taktiska avdelningens marksektion vid Militärvetenskapliga institutionen. Daniel Rydberg är överstelöjtnant, filosofie magister och chef Taktiska avdelningens marksektion vid Militärvetenskapliga institutionen.

Noter

1. Högre officersprogrammet, HOP, är en uppdragsutbildning för att täcka Försvarens behov av kompetensutveckling inom officersprofessionen. I generella termer så är syftet med HOP att vidareutbilda yrkesverksamma officerare, OF2, mot chefskap och militärt arbete på högre ledningsnivå (OF3-4 och högre). Inriktningen på programmet innebär att deltagarna ska utveckla sin militära (taktiska) kompetens mot att kunna leda och utveckla stridskrafter i gemensamma operationer i både nationella och internationella sammanhang (totalförsvaret och internationell krishantering). Mer detaljerat så är syftet med HOP att förkommande yrkesutövning utveckla deltagarna avseende:

Självständighet – ett vetenskapligt kritiskt förhållningssätt och avancerade kunskaper för att kunna göra bedömningar, lösa komplexa militära problem samt mer avancerat följa och utveckla kunskapsfronten relaterat till yrkesutövningen (systematik).

Militär kreativitet – ett helhetsbaserat militärt tänkande att praktiskt kunna precisera faktorer för framgång och skapa flexibilitet i ledning och utveckling av gemensamma operationer (nytänkande – bemästra det militärt möjliga).

Professionellt förhållningssätt – målmedvetna, självständiga och reflekterande militära chefer som kan föra befäl, samverka, samarbeta och kommunicera med en genomtänkt etik samt ett utvecklande ledarskap baserat på Försvarens ledningsfilosofi (uppdrags-taktik, värdegrund). Utbildningsplan Högre officersprogrammet master 2019-05-28, s 1, <https://www.fbs.se/download/18.dc7b80c16cf1953190d4d7b/1569398205444/Utbildningsplan%20H%C3%B6gre%20officersprogrammet%20master%202019-05-28.pdf>, (2020-02-17).

2. För detaljer, se kap 4 i Baudin, Arne; Elg, Johan; Högström, Ulf; Kallak, Jaak; Sulocki, Charles och Thunholm, Peter (red): *Handbok i taktik-utbildning, mark: inklusive generella anvisningar för planering och genomförande av krigsspel, fältövningar och stabstjänstövningar*, 1. uppl, Försvarshögskolan, Stockholm 2012.
3. Frieser, Karl-Heinz: *The Blitzkrieg Legend: The 1940 Campaign in the West*, Naval Institute, Annapolis, MD 2005, kap 4-7.
4. Gudmundsson, Bruce I: *Stormtroop Tactics: Innovation in the German Army, 1914-1918*, Praeger, West Port, CT 1995 [1989], s 55-72.

Helårsprenumeration:

450 kr (Sverige) 550 kr (Europa)

650 kr (övriga länder)

Lösnummer: 120 kr inkl moms

ISSN 0023-5369

Grafisk produktion: Marie Brunnberg AB, Norrtälje

© Kungl Krigsvetenskapsakademien 2020

